

ИЗАБРАНА ДЕЛА
ГОРАНА ПЕТРОВИЋА

АТЛАС ОПИСАН НЕБОМ
ОПСАДА ЦРКВЕ СВЕТОГ СПАСА
СИТНИЧАРНИЦА „КОД СРЕЋНЕ РУКЕ“
ИСПОД ТАВАНИЦЕ КОЈА СЕ ЉУСПА
УНУТРАШЊЕ ДВОРИШТЕ

ГОРАН
ПЕТРОВИЋ

АТЛАС ОПИСАН
НЕБОМ

Copyright © 1993, Горан Петровић
Copyright © овог издања 2019, ЛАГУНА

Kupovinom knjige sa FSC oznakom pomažete razvoj projekta
odgovornog korišćenja šumskih resursa širom sveta.

NC-COC-016937, NC-CW-016937, FSC-C007782

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

Вредан је њехара навршииої искреним њризнањем добар
обичај сїарих карїоїрафа да њре но шїо се лаїе њиса-
ња караїа на њрвом листїу сїрїљиво „їокусе“ њеро
– не само да би њрибор и руку њробали, неїо и заїо да
би намернику са неколико речи олакшали сналажење у
ономе шїо їа очекује. Како је њеро ваљано – ево, радо-
сїи, њред њим већ безїлаво узмиче кукавна Празнина
– їако осїаје да се нешїо (не и њревише) оїккрије о
замисли која їа води. Можда їолико да сїане на сїру-
жен длан: наредна њедесетї два надземна њоїлавља, њеде-
сетї два ходника каїакомби најомена и њедесетї две
скромно урамљене слике не образују само њростїор за
чиїање. Назначеним њодручјем намерник може и да се
креће – дуж обележених и необележених сїаза, залазе-
ћи у њосїојеће или неїосїојеће њределе, заронивши да
види дно воде, саїнувши се да осмотїри зїодну їрвкву,
їроїевши се на њрсїе да разїледа облаке... И овде, јер
су и реке некада биле каїи, а и друмови су сїочетїка
їуїшељци, још само їо да намерник у їїом ходу може да
сасїавља један мали Аїїлас. Дабоме, сасїављачева је
сївар како ће уїоїребиїи расїоложиву їраћу, којим ће
редом зидайїи, куда њолаїаїи фуїе, їде оїварайїи њро-
зоре, колико ће Аїїлас украсиїи соїсїивеном машїиом.
Карїоїраф се нада да би се од њонућеної моїао саздаїи
конак боїаї обилним њоїледом. Иїак, ни за осмех не би
био мање задовољан да сасїављач, макар накраїко, од
їриложеної њодиїне само удобно, їоїло њреноїишїе.

Слика 1. Картограф, „Проба пера“, мастило на папиру, 21 x
12 cm, 1991. година, Архив Тајног удружења широм света
развејаног саћа Вавилонске библиотеке.

НАЗИВИ КАРАТА И ЊИХОВ ПРИВРЕМЕНИ РАСПОРЕД

- „Проба пера“ | 5
Називи карата и њихов привремени распоред | 7
Реч захвалности | 15
Плаво као последица једног успешног посла | 19
О тами подрумској и таванској | 22
Разобличавање неких негативних појава
у друштву | 23
„Поглед на Предграђе пре рушења крова“ | 24
Љиљци потковичари | 25
Делом човек – делом сан | 26
„Географ Идриси и синови“ | 29
„Географ Идриси и синови“ | 30
„Географ Идриси и синови“ | 31
„До Кавдака и назад“ | 32
Господин Половски | 33
„Споменик Орфелину“ | 35
Указанија тетка Деспине, прекомерна
уредност фризура и пролећни радови | 36

-
- Распоред неких предмета у кући без крова | 39
- Педесет два састојка | 42
- „Делфско огледало“ | 44
- Богомил и Естер и Аугусто | 45
- О тену боје беле кафе | 46
- Прилог ботаници и анатомици | 46
- Пратећи ефекти померања у седишту | 47
- „Леди Хелен Хагард
са младежом поручника Огастаса Хоупа“ | 48
- Крајње ноншалантно
 смењивање живота и смрти | 49
- О месечевој укосници и другом | 52
- Истрага | 52
- „Почелица султаније Оливере“ | 54
- Жмурке | 55
- Како је разговор текао даље | 56
- „Етина сенка“ | 57
- Сила земљине теже и остале ствари веровања | 58
- Три бродска ковчега | 60
- Како се врши веровање | 61
- „Кликери Луја XIV“ | 63
- Увертира | 64
- Бал на води | 66
- Галаксија Мисаоних тачака | 68
- „Сибирска ружа“ | 69
- Ђутљива Татјана | 70
- „Феномен 88“ | 72
- Титаник дан или о пропустљивости душе | 73

-
- Serpentiana | 75
„Шара змије уробор“ | 79
Десет милиона широких путева наде | 80
Анатомика I | 82
„Поринуће“ | 84
? | 85
Азурни велови | 87
„Небеска тканица – лице“ | 89
„Небеска тканица – наличје“ | 90
Берба дијаманата | 91
Четири годишње болести | 94
О картографији | 95
„О немилосрдним дисциплинама
и о болећивим дисциплинама“ | 97
Песма о певању | 98
Напомена о преводиоцу и методу превођења | 98
„Шал са грлицама“ | 99
О улепшавању простора | 100
Анатомика II | 102
Претећа писма | 103
„Успон и пад Атлантиде“ | 104
Задовољство стварања | 105
„Карактеристике нове, предузимљивије
уметности, са примерима и доказима
њених најузвишенијих вреднота“ | 109
Операција Хартман | 110
Службени спис | 112
„Руковет“ | 114

-
- Снови I | 115
У потрази за Етом | 120
Анатомика III | 123
„Очи краљице Нефретете“ | 125
Како је нестало зрно нара | 126
Неколико ноћних епилога
и Енциклопедија Serpentina | 130
„О чуварима и крадљивцима снова“ | 132
Преноћиште | 133
Укрштање простора –
историја о Корнелији и Александру | 135
„Преноћиште“ | 138
Девојка која се сусрела са кометом | 139
Анатомика IV | 141
Какав је то пољубац једноставан
као колач посут шећером у праху | 141
Споро и брзо живљење | 142
„Љубавници“ | 143
„Како зајазити Србе“ | 144
Снови II | 145
Кула Вавилонска на један спрат | 150
Укратко о илузионистичком начину
градње од најдавнијих времена
до Нових Хипербореја | 153
Анатомика V | 156
„План Вавилонске куле – библиотеке“ | 157
Извештај о баштованима | 158
Четврто огледало | 160

-
- „Несрећика и Срећика“ | 164
Смрт зеленог грашка | 165
„Марамица“ | 169
Незнанка је дошла до краја седефне стазе
а рибице су правиле осмице | 170
Мање уобичајени облици колекционарства | 174
Анатомика VI | 175
„Градња дуге“, „Мекота“, „Пловидба“ | 177
Ерос или Танатос | 178
Или само један створ | 181
„Мач поседника живота и смрти“ | 183
Као да је пронашла ону митску стазу
што спаја земљу и небо | 184
Цитат | 186
„Sanctum officium“ | 187
Број сто четири где станује позориште | 188
Лимене кутије | 190
„Јастук од успомена“ | 192
Половски Потковичару
и Потковичар Половском | 193
„Легенда о Вратима светова“ | 198
Зимски дани | 199
Још мало о кући за птице или машна за косу | 200
Магична рецептура
за отклањање туђих сенки | 201
Господар времена | 203
Шумска јагода | 203
„Бела жена са сенком кокошке“ | 205

-
- Трећа посланица | 206
„Укупна висина“ | 212
Вече жалости | 213
Анатомика VII | 215
„Молитва када су очи метљиве и боле“ | 216
Пет малих коначишта једног великог сна | 217
„Стаза сна“ | 222
Рад на уништавању празнине | 223
„Стубови“ | 226
Бајке (избор) | 227
„Цар и млинар“ | 231
Тешки, претешки, црни камен | 232
Errata corrige | 234
На њему мала, али ипак велика, пруга белине | 236
„Неке опште исправке“ | 238
Пуј пај | 239
Анатомика VIII | 241
Златна жица која је у овом случају оловна | 242
„Претварање нижих метала у више метале“ | 243
Обрнута карта, звуци, шта је боље | 244
Пасијанс или поетика | 245
„Састављање карата“ | 246
О разлици између сата сунчаника
и механичких часовника | 247
Прича за намернике | 250
„Градитељи за понос
– увођење централног грејања у нови небодер
на ивици Града и Предграђа“ | 252

-
- Колективна фантазија | 253
- „Метафизички пејзаж Мртвог мора
са легендом у шест боја“ | 257
- Писмо строго очешљаних редова | 258
- Без чега се могу,
а без чега се не могу правити карте | 261
- „Паспарту карте што не представља
ни небо ни земљу“ | 262
- Списак | 263
- Битка | 265
- Плови ли се непрестано у једном правцу,
у луку полазишта се стиже
из другог правца | 266
- „Жуакин Алмеида де Круш,
портрет из младости“ | 267
- Опроштајна песма ћутљиве Татјане | 268
- „Ситуациона карта неба изнад наше куће
непосредно пред одлазак“ | 269
- Једна срећика у коси и једна срећика у реверу | 270
- „Портал насмејаног анђела“ | 273
- „Портал насмејаног анђела, детаљ“ | 274
- Summary | 275
- Основни извори и литература | 276
- Каталогизација високонебоплавим мастилом | 283
- О писцу | 285

РЕЧ ЗАХВАЛНОСТИ

Предео уз сам почетак, док су очи намерника одморне, картограф жели да искористи као згодно место и часак даривања. Пролећни стручак најлепше захвалности најмање је што заслужују сви они који су подржали припрему грађе унете у овај Атлас.

Састављачу понуђене на повезивање, изложене просторе марљиво су увећале или употпуниле бројне домаће и стране установе: Краљевско географско друштво из Лондона, Народна библиотека Србије из Београда, Галерија Уфици из Фиренце, Музеј текстила из Вашингтона, Кинеска колекција Музеја оријенталног института из Чикага, Третјаковска галерија из Москве, Државни архив из Венеције, Дворана свежине дворца Ескоријал, Метрополитен музеј из Њујорка, Гази-Хусревбегова библиотека из Сарајева, Галерија огледала из Женеве, Краљевски музеј лепих уметности из Брисела, Астрономска опсерваторија из Београда, Ризница Топкапи Сараја из Цариграда, Музеј стакла из Мурана,

Југословенска кинотека из Београда, Институт за чаробњаштво из Лагоса, Прадо музеј из Мадрида, Ботанички одсек Академије на невидице из Лењинграда, Музеј путовања из Делхија, Комесаријат за паркове, траве и споменике из Града, Кабинет мапа и глобуса Народне библиотеке Србије из Београда, Сведржавни легат снова из Париза, Музеј играчака из Михелштата, Национална галерија портрета из Лондона, Египатски музеј из Каира, Универзитетска библиотека из Рима, манастир Грачаница, Јеврејски музеј из Франкфурта, NASA центар за испитивање простора из Милвокија, Збирка Државног музичког конзерваторијума из Берлина, Галерија самоуких ликовних уметника из Светозарева, Министарство за старине из Адис Абебе, Читаоница Британског културног центра из Београда, Музеј Српске православне цркве из Београда, Галерија Нуњо Гонсалвес из Лисабона, Музеј примењене уметности номада из Алжира, Картотека једног министарства из Париза, Галерија калиграфије из Сремских Карловаца, Велики музеј папирне чипке, лампиона и змајева из Пекинга и Архив Тајног удружења широм света развијеног саћа Вавилонске библиотеке.

Наравно, богатство свих ових институција не би било од користи да свесрдну помоћ нису пружили кустоси, алхемичари, картоманти, историчари, шамани, музиколози, астрономи, фотографи, орнитолози, звездочаци, археолози, ткачи, кабалисти,

везиље, златари, географи, грнчари, спиритисти, архивари, библиотекари, космографи, демонолози, документаристи, новинари, жреци, рестауратори, цртачи, тумачи снова, негроманти, биолози, архитекте, рашљари и други који су картографа, стручним примедбама, усмеравали на исправне путеве проучавања набројаних фондова.

ОвOME, свакако, ваља придружити и нарочиту захвалност оним приватним колекционарима који су картографу љубазно омогућили увид у садржаје својих збирки.

Такође, картограф не може да заборави показано стрпљење преводилаца, добронамерност савета својих колега, охрабрујуће речи пријатеља, неопходну помоћ породице – све од великог, каткад и пресудног значаја за превазилажење тешкоћа искрслих у току рада.

На крају, картограф се посебно захваљује састављачу или намернику (већ како он жели), јер би без њега ова грађа то и остала; дакле, не би била целина – ни Атлас, ни конак, него прости збир поглавља, напомена и илустрација између којих расту листови папрати, на чије стране пристаје маховина, где самују, тужне речи бесцветнице.

ПЛАВО КАО ПОСЛЕДИЦА ЈЕДНОГ УСПЕШНОГ ПОСЛА

Упркос Сашином озбиљном упозорењу да би било разборито сачекати и мишљење одсутних, још истог јутра смо усидрили скалу радио-апарата посред жубораве музике, попили по чашицу кај-сијеваче за добар почетак и приступили спровођењу договора. Мушкарцима нису стигли да спадну засукани рукави, а сав намештај из просторија на спрату већ се налазио у приземљу. Жене су облетале унаоколо брижно склањајући ломљиве предмете: посуђе, вазе, украсне тањире, боце, слике, тестије, стоне лампе, огледала, медаљоне, саксије, врчеве, порцеланске фигурице; уопште – све оно што нема навику да се сели, па се тада (и при најмањем померању) намерно крњи или још пакосније пуца.

Сасвим обузети убеђењем да смо се прихватили значајног подухвата, није било изводљиво сетити се свега – на напор смо потпуно заборавили. Можда је зато таваница срушена пре но што се подне

разлистало у поподне. Речју – грашчице зноја су се котрљале низ наша чела, фина прашина малтера се још хватала међу трепавице, пуцање кровне трске није стизало да се слегне у ушима, а уз подножје куће су се црвенеле високе купе скинутог црепа.

Одозго, са улице, допирао је жамор узнемираних суграђана. Људи су стајали међусобно се сашаптавајући и рукама упирући час ка нама, час ка поприличном комаду таванске таме¹ што се уз шкрипу лено опраштао од косника и греда, да би напослетку уловљен снажном матицом ветра без трага нестао у виру даљине. Иако обавијен хват дебелом недоумицом (и најшири ветар је беспомоћан пред тежином неразбора), окупљени свет није ништа схватао нити питао (као да ми не бисмо одговорили), све док се из строгих и забринутих лица није издвојило оно за осмех уочљивије – стално власништво поштару Спиридону.

– Хеј, ви горе! – довикнуо нам је он пропињући се на прсте. – Комшије, срећан посао, куда са кровом?

– Срећом ти се вратило, мењамо му боју! – показао је Богомил тачно на рогове свода. – Ове године наш кров ће бити, тако да кажем: плав!

Поштар Спиридон се без милости лупнуо по челу, вероватно пребацујући себи – како то да и сам није разумео сврху тако очигледних радова, па се после краћег разгледања спустио на висину згранутих посматрача.

– Народе, ствар је јасна, људи мењају кров! – поносно је он пренео неупућенима све што је уздигнут на прсте сазнао. – Било црвено, сада плаво. Уместо црепа ставили небо. Више нема шта да се види, спокојно можете својим кућама.

И тако је предвече, док је дан прикупљао латице, док смо ми износили шут, уклањали заостале одломке таванске таме, чистили паркет и полако враћали намештај, свет почео да се разилази са улице, све укрштајући прсте, слежући раменима, злобно коментаришући виђену лудост или презриво окрећући главе од нашег дома.²

А тамо, на спрату, тек неколико метара изнад тужне нераспознајнице, ми смо посао приводили крају. Све је било као и јутрос пошто је једна старинска комода, на коју смо поставили обичан сат сунчаник, заузела своје пређашње место. (Све је било баш као и јутрос – само што наша кућа више није имала кров.)

Како су нам се очи пуниле новим изгледом станишта, тако нам се телима разливао талас пријатних срси. Признање целокупној акцији, мада и даље уверена да је требало сачекати одсутне, изразила је чак и Саша. Прославу краја радова уприличену у највећој соби на спрату, лично је улепшала расплитањем косе.

Нешто касније, сличан паробродском точку са раскошним паоцима, у модри квадрат нове таванице

упловио је пун месец. Кренули смо на заслужени починак тек када су његове сребрне лопатице захватиле више од половине ноћи. Ослушкујући пљускање неба, решен да бди, у отвореној соби остао је само Потковичар.

1 О ТАМИ ПОДРУМСКОЈ И ТАВАНСКОЈ

Просто је невероватно како човек добровољно пристаје да најдужи део свог кратког века проведе између две таме. Наивно верујући да га чува солидност израде пода и кровних греда, он и не размишља о погубности таквог начина живота. Истина, ретко када се догоди да упадне у подрумску таму, или да му се на главу сручи она таванска. Смрт звана Гризодушица има споре ципеле, пелерину од тишине и притворну маску. Наиме, подмукле магнетне силе, које владају и између две наведене таме, узрокују њихово лагано, али зато неумољиво привлачење. Временом удобно човеково станиште постаје доживотна клопка. Тада, прикљештен у сопственој кутијици, он увиђа фаталност заблуде, но обично нема довољно снаге да се из ње избави, па очајнички цимајући шчепаном душом у грозној ступици скончава телом. (Према Енциклопедији *Serpentiana*, поглавље „Обично уобичајен начин живота и смрти“.)

2 РАЗОБЛИЧАВАЊЕ НЕКИХ НЕГАТИВНИХ ПОЈАВА У ДРУШТВУ

Три дана после скидања крова, један од посматрача се у „Градском дневнику“ (број 1748), на страници резервисаној за писма читалаца, обратио грађевинским инспекторима. Сведок догађаја, конспиративно потписан као „Добронамерни грађанин“, том приликом жестоко негодује:

„(...) Желим да питам надлежне другове: колико дуго ће они превиђати овакво и слично понашање неодговорних појединаца?! У нашем насељу, јасно, сви имају кровове, па сада та кућа квари изглед целог Предграђа. Што је најгоре, ти дични суграђани тврде да су само променили боју крова. Сада је он, наводно плав; иако се кров уопште и не види. Али, чак и да је тако – пошто су свима нама кровови нормално црвени, морате схватити да овај плави одскаче, не само својом бојом него и својеврсном дрскошћу непоштовања усвојених принципа. (...)“

Испод писма „Добронамерног грађанина“ редакција је објавила кратак одговор Грађевинског инспектора у коме се чврсто обећава да ће немили случај бити детаљно испитан, а јавност ће (дабоме) о свим предузетим мерама против изгредника бити исцрпно обавештена.

Тужни, ирејужни редови кућа, низови зидова, рејко зеленило, улица усахла, нема људи, дујачка ужад иаучи-не расилејене по кровиишима, ветар шћо дува ниско, до земље, илуво коло воде одбачени иаири, ни ираво јуишо, ни ираво вече да залуша, од мало боја највише сумрака, безвољни свежњеви вечиио иаралелних линија којима је одузетиа, макар и у бескрају, животиодавна нада сусреиа.

Слика 2. Вид Видосављевић, „Поглед на Предграђе пре рушења крова“, сериграфија, 84 x 80 cm, 1989. година, приватно власништво Јеленке Утјешиновић.